

ลักษณะคำประพันธ์ของวรรณกรรมคำขอ

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า นักแต่งคำขอทั้งหลายในภาคเหนือแต่งคำขอได้โดยอาศัยการฟังและการอ่านคำขอจนจำแบบแผน เสียงวรรณยุกต์ จำนวนคำ จำนวนวรรค และสัมผัสได้ ไม่เคยมีบทเรียนเป็นลายลักษณ์อักษรที่อธิบายฉันทลักษณ์ หรือกฎเกณฑ์การประพันธ์มาก่อน จนกระทั่ง สิ่งชะ วรรณสัย¹ ได้อธิบายหลักเกณฑ์การแต่งคำพิพม์เมื่อพ.ศ. 2511 นับว่าเป็นผู้ริเริ่มวิเคราะห์แบบแผนของวรรณกรรมคำขอ และเพื่อให้แบบแผนนั้นถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยงานนี้จึงถอดลักษณะคำประพันธ์ของคำขอจำนวน 22 เรื่องมาพิจารณาอย่างละเอียด พบว่ากฎเกณฑ์บางอย่างที่ผู้วิจัยพบไม่ตรงกับที่ สิ่งชะ วรรณสัย ได้กล่าวไว้ทั้งหมด

ขอตกลงเบื้องต้น

การถอดฉันทลักษณ์ของคำขอนั้นผู้วิจัยถือเอาเสียงวรรณยุกต์เป็นหลัก ไม่ถือรูปวรรณยุกต์ เช่นคำว่า นิ่ง ข่า ถือเป็นเสียงโท และแม้ว่าการออกเสียงของชาวภาคเหนือจะออกเสียง นิ่ง ข่า เพี้ยนกันเล็กน้อยก่อนุโลมให้อยู่ในช่วงเสียงเดียวกัน ส่วนเสียงสามัญ เอก ตรี และจัตวา ก็ถือตามเสียงที่ปรากฏ

คำขอเรื่องหนึ่งๆจะประกอบด้วยคำประพันธ์ 2 แบบดังนี้

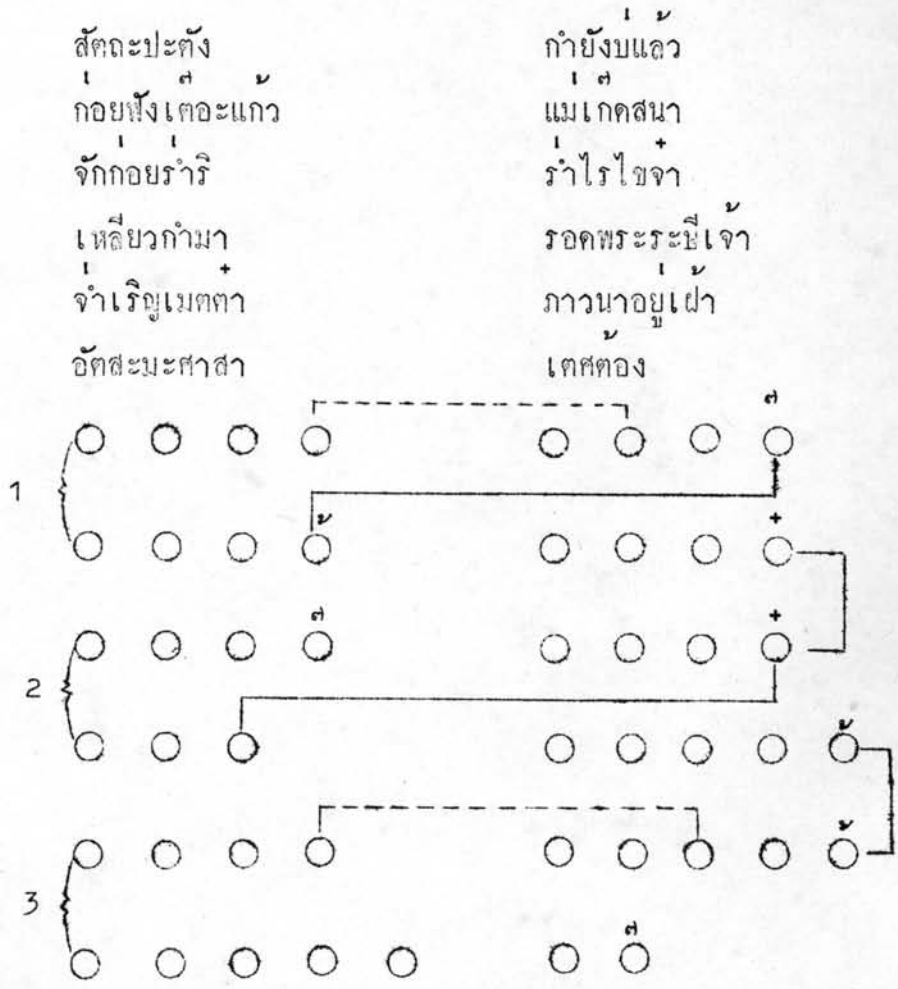
1. คำบทแรก ใช้สำหรับขึ้นต้นตอน
2. คำบทคำเนินเรื่อง

¹ สิ่งชะ วรรณสัย, หลักเกณฑ์การแต่งคำ (เชียงใหม่: คนเมืองการพิมพ์,

1 ค่าวบทแรก

เป็นคาวที่ไซ้ชั้นต้นตอน มีรูปแบบฉันทลักษณ์เฉพาะตัว ผู้วิจัยได้พิจารณา
 ฉันทลักษณ์ของค่าวบทแรกจากคาวข้อทั้ง 22 เรื่อง พบว่ามีความคล้ายคลึงกันเกือบทั้งหมด
 ผิดเพี้ยนกันบ้างในเสียงวรรณยุกต์บางตำแหน่ง และจำนวนพยางค์ในบางวรรคจึงอาจวาง
 รูปแบบได้ดังนี้

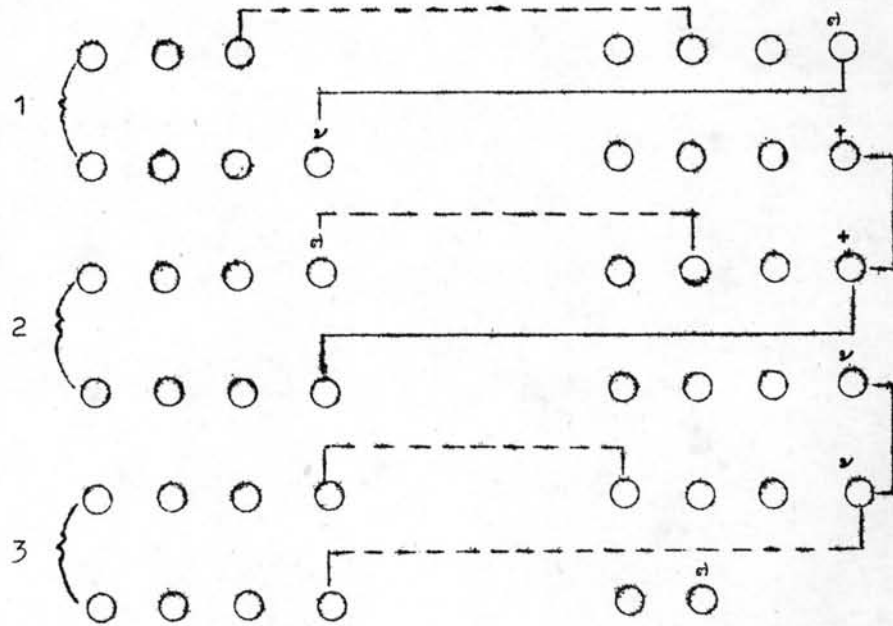
ตัวอย่างที่ 1

ตัวอย่างที่ 2

ปัญจมิ่ง
 จักสาวสืบสร้าง
 เหมือนตัวแหงนอง
 คอไหมเหล็กไน
 ราคับมาเถิง
 ปุนเวตะนา

กำลังอยู่คาง
 เรืองราวคราวไกล
 ทศองหัวใจ
 ในพื้แผ่นดิน
 เติงยังบทยา
 แดกคัก

ความผิดแมกของคาวทั้งสองบท
 คาวบทแรกที่ใช้ขึ้นตอนของคาวขอ ประกอบด้วยคาวบทเล็ก 3 แบบ
 ควบกัน ในที่นี้จะขอเรียกคาวทั้ง 3 แบบนั้นว่า

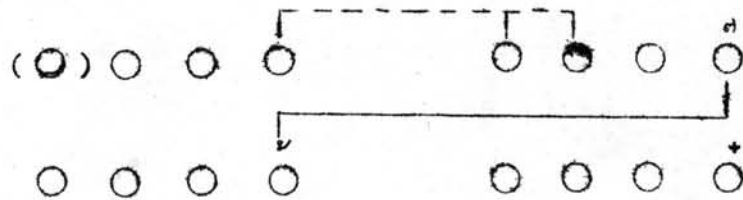
1
 ค่าวบตเล็กแบบ 1

1
 ค่าวบตเล็กแบบ 2

1
 ค่าวบตเล็กแบบ 3

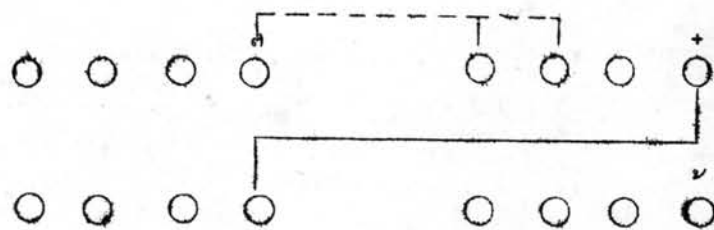
1
 ค่าวบตเล็กแบบ 1

ตามตัวอย่างที่ยกมานั้นจะเห็นความผิดแยก ด้านจำนวนคำในวรรคแรก คือ ตัวอย่างที่ 1 มีจำนวนคำ 4 คำ ตัวอย่างที่ 2 มีจำนวนคำ 3 คำ จึงเขียนเกณฑ์ กลางของค่าวบตเล็กแบบ 1 ได้ดังนี้

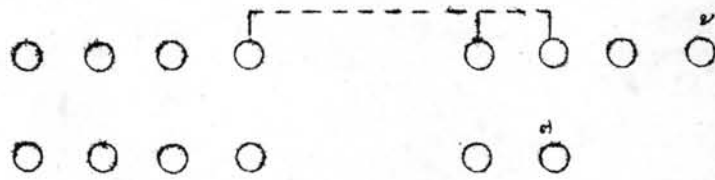
1
 ค่าวบตเล็กแบบ 2

จากตัวอย่างก็จะมองเห็นว่าค่าวบตเล็กแบบ 2 มีความผิดแยกด้านจำนวน คำในวรรคที่ 3 และ 4 ในวรรคที่ 3 ตัวอย่างที่ 1 จำนวนคำ 3 คำ แต่ตัวอย่างที่ 2 มีจำนวนคำ 4 คำ ส่วนวรรคที่ 4 ตัวอย่างที่ 1 มีจำนวนคำ (พยางค์) 5 คำ แต่ ตัวอย่างที่ 2 มีจำนวนคำ 4 คำ จึงเขียนเกณฑ์กลางของค่าวบตเล็กแบบ 2 ได้ดังนี้

ความบทเล็กแบบ 3

ความคิดแยกของความบทเล็กแบบ 3 ก็คือจำนวนคำในวรรคที่ 2 ในตัวอย่างที่ 1
มีจำนวนคำ 5 คำ ตัวอย่างที่ 2 มีจำนวนคำ 4 คำ และในวรรคที่ 3 ตัวอย่างที่ 1
มีจำนวนคำ 5 คำ ตัวอย่างที่ 2 มีจำนวนคำ 4 คำ ดังนั้นเกณฑ์กลางของความ
บทเล็กแบบ 3 จึงเป็นดังนี้

สำหรับความบทเล็กแบบ 3 นี้ ในหนังสือคำขอที่พิมพ์อยู่ทั่วไป จะแบ่งเป็น
3 วรรค และเขียนดังนี้

รำคัมมาเดิง

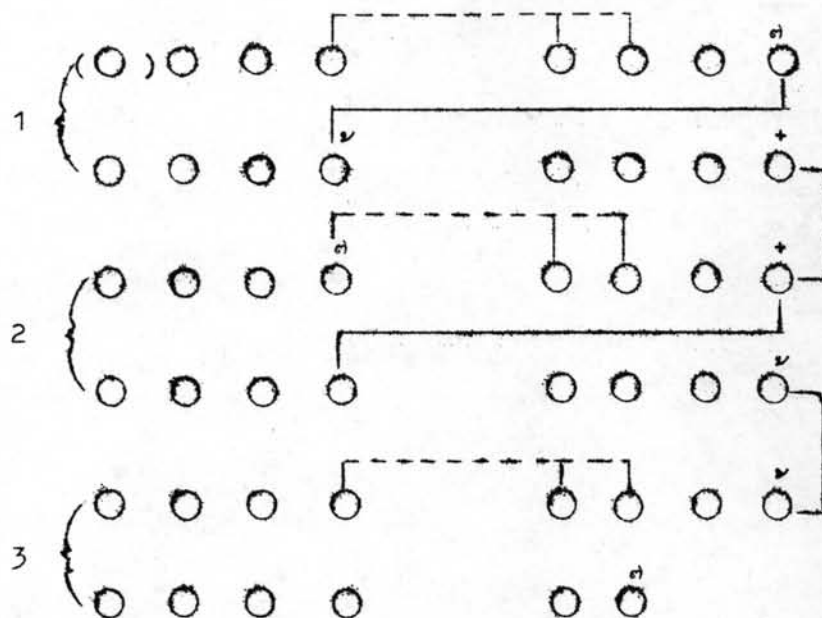
เต็งยังบทยา

+
ปุ่นเวตะนาแตตัก

ผู้วิจัยเห็นว่าในการอ่านหรือขับทำนองคำขอ นั้น มักจะลงจังหวะในคำที่ 4
ของวรรคที่ 3 เสมอ ผู้วิจัยจึงได้แยกวรรคที่ 3 นี้ออกเป็น 2 วรรค โดยยึด
เอาจังหวะการอ่านเป็นหลัก และในเมื่อวรรคก่อนมีจำนวนคำในวรรค 4 คำเสมอ
วรรคนี้ก็น่าจะเป็น 4 คำ เพราะตรงถัดจากคำที่ 4 นั้น นักอ่านคำขอจะหยุดเอื้อน
ทำนอง แล้วจึงจะอ่าน 2 คำสุดท้าย

สรุปเกณฑ์กลางของความบทแรก

ความบทแรกประกอบด้วย ความบทเล็ก 3 แบบ ซึ่งจะเรียงลำดับกันตั้งแต่
ความบทเล็กแบบ 1 ความบทเล็กแบบ 2 และจบด้วยความบทเล็กแบบ 3 เสมอ
ซึ่งมีแบบแผนดังนี้

จำนวนคำและสัมผัส

1
ควาบทเล็กแบบ 1

ก. จำนวนวรรค   จำนวนคำและเสียงวรรคแยก
ประกอบคววรรคต่างๆ 4 วรรค ดังนี้
วรรคแรกนิยมใช้ 3-4 คำ   แต่ส่วนมากใช้ 3 คำ   คำท้ายวรรคใช้ได้ทุก

เสียง

วรรคที่สองนิยมใช้ 4 คำ	คำท้ายวรรคเป็นเสียงตรี
วรรคที่สามนิยมใช้ 4 คำ	คำท้ายวรรคเป็นเสียงโท
วรรคที่สี่ นิยมใช้ 4 คำ	คำท้ายวรรคเป็นเสียงจัตวา

ข. สัมผัส

<u>สัมผัสบังคับ</u> คำท้ายวรรคที่สอง	สัมผัสกับคำท้ายวรรคที่สาม
<u>สัมผัสไม่บังคับ</u> คำท้ายวรรคแรก	สัมผัสกับคำที่ 1 หรือ 2 ของวรรคที่สอง

คาวบตเล็กแบบ 2

ก. จำนวนวรรค จำนวนคำและเสียงวรรณยุกต์

วรรคแรกนิยมใช้ 4 คำ คำท้ายวรรคเป็นเสียงตรี

วรรคที่สองนิยมใช้ 4 คำ คำท้ายวรรคเป็นเสียงจัตวา

วรรคที่สามนิยมใช้ 4 คำ คำท้ายวรรคเป็นเสียงสามัญ

วรรคที่สี่ นิยมใช้ 4 คำ คำที่สามนิยมเสียงเอก คำที่สี่เป็นเสียงโท

สิงฆะ วรรณสัย² ไ้เขียนหลักเกณฑ์การแต่งคาวไวว่า คำที่สาม ใน
วรรคที่สามของคาวบนี้ บังคับให้เป็นเสียงเอก แต่ผู้วิจัยได้ศึกษาจากคาวข้อที่
22 เรื่องแล้ว พบว่าตำแหน่งคำที่สาม วรรคที่สามนี้ใช้เสียงเอกไม่สม่ำเสมอ จึงกล่าว
ได้ว่า คำนี้นิยมใช้เสียงเอก ไม่ใช่บังคับเสียงเอก

ข. สัมผัส

สัมผัสระหว่างบท คำสุดท้ายของคาวบตเล็กแบบ 1 สัมผัสกับคำสุดท้ายวรรคที่สองของ
คาวบตเล็กแบบ 2

สัมผัสบังคับ คำท้ายวรรคที่สอง สัมผัสกับคำท้ายวรรคที่สาม

สัมผัสไม่บังคับ คำท้ายวรรคแรก สัมผัสกับคำที่หนึ่งหรือสองของวรรคที่สอง

คาวบตเล็กแบบ 3

ก. จำนวนวรรค จำนวนคำและเสียงวรรณยุกต์

วรรคแรกนิยมใช้ 4 คำ คำท้ายวรรคนิยมเสียงจัตวา

วรรคที่สองนิยมใช้ 4 คำ คำท้ายวรรคเป็นเสียงโท

² สิงฆะ วรรณสัย, เรื่องเดียวกัน, หน้า 47

วรรคที่สามนิยมใช้ 4 คำ คำท่ายวรรคนิยมเสียงสามัญ
 วรรคที่สี่ นิยมใช้ 2 คำ คำท่ายวรรคเป็นเสียงตรี

ข. สัมผัส

สัมผัสระหว่างบท คำท้ายของคาวบตเล็กแบบ 2 สัมผัสกับคำสุดท้ายวรรคที่สองของ
 คาวบตเล็กแบบ 3

สัมผัสไม่บังคับ คำท่ายวรรคแรกสัมผัสกับคำที่หนึ่งหรือสองของวรรคที่สอง

2 คาวบตคำเนนเรื่อง

เป็นคำวตคจากบตแรกและใช้ในการคำเนนเรื่อง คาวบตนี้ประกอขควบ
 คาวบตเล็ก 3 แบบ เหมือนคาวบตแรก ในที่นี้จะขอเรียกวา

คาวบตเล็กแบบ 1

คาวบตเล็กแบบ 2

คาวบตเล็กแบบ 3

คาวบตเล็กทั้ง 3 แบบมีฉันทลักษณ์ดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

1	{	เจ้าปาฝูงสาว	จุมจาวหมันัก
		หากลวนแค้น	นารี
2	{	ร่นราวสาวใจ	หมู่ไพรทาสี
		คางคนยินดี	ก็ไปพร้อมเจ้า
3	{	ลวนแค้นสาวใจ	บมีแกเฒ่า
		ก็ออกเวียงไป	ลคไล

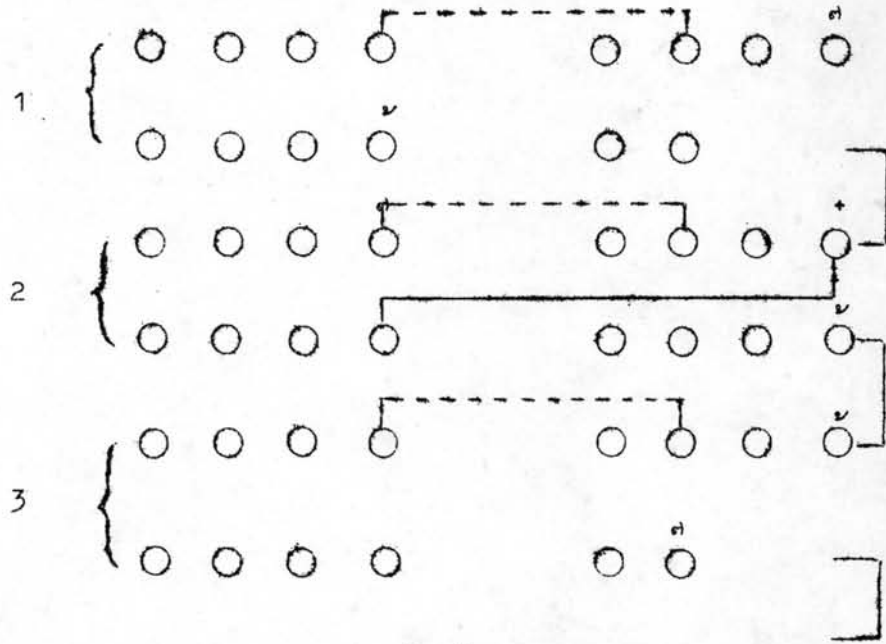
หมายเหตุ รูปแบบของคาวบตเล็กแบบ 1 และแบบ 3 ในหนังสือคาวบตทั้งหลายจะมี
 3 วรรคและเขียนติดต่อกันดังนี้

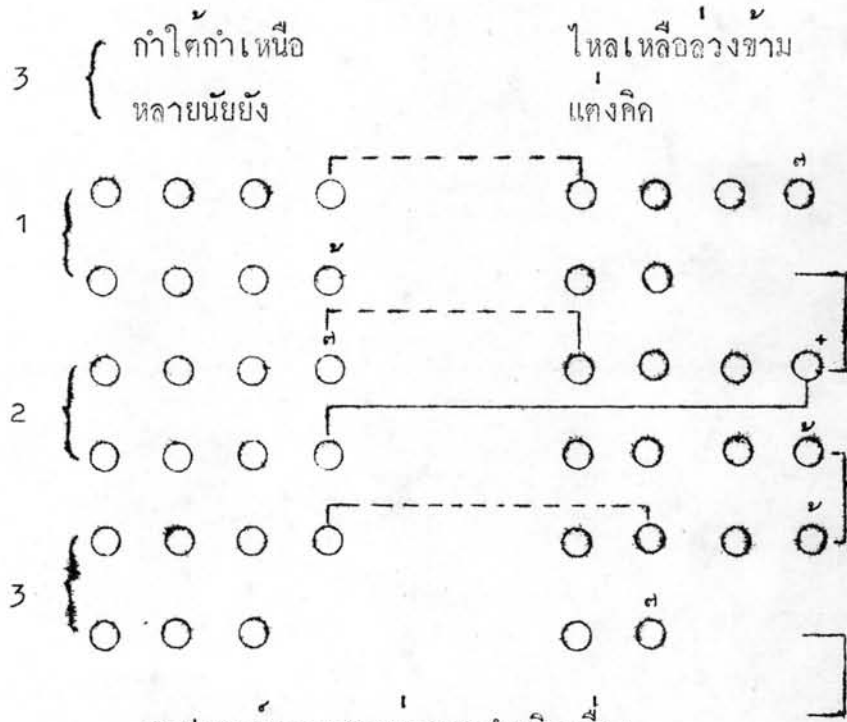
<u>คาวบตเล็กแบบ 1</u>	เจ้าป่าฝูงสาว	จุมจาวหมั่นก	หากฉวนแต่อันนารี
<u>คาวบตเล็กแบบ 3</u>	ควนแต่สาวจิ	บมีแกเถา	ก็ออกเวียงไปลดไล

ผู้วิจัยเห็นว่า ในการอ่านทำนองเสนาะนั้น เมื่ออ่านมาถึงวรรคที่สาม ของ คาวบตเล็กแบบ 1 และแบบ 3 จะมีการหยุดเอื้อนทำนองตรงคำที่สี่เสมอ อีกประการหนึ่ง จำนวนคำ(พยางค์)ในวรรคหนึ่งๆมักจะมี 4 คำ ควบเหตุผล 2 ประการดังกล่าว ผู้วิจัยจึงแยกวรรคที่สามของคาวบตเล็กแบบ 1 และแบบ 3 ออกเป็น 2 วรรค และเพื่อเขียนฉันทลักษณ์ของคาวบตเล็กทั้ง 3 แบบก็ได้ดังนี้

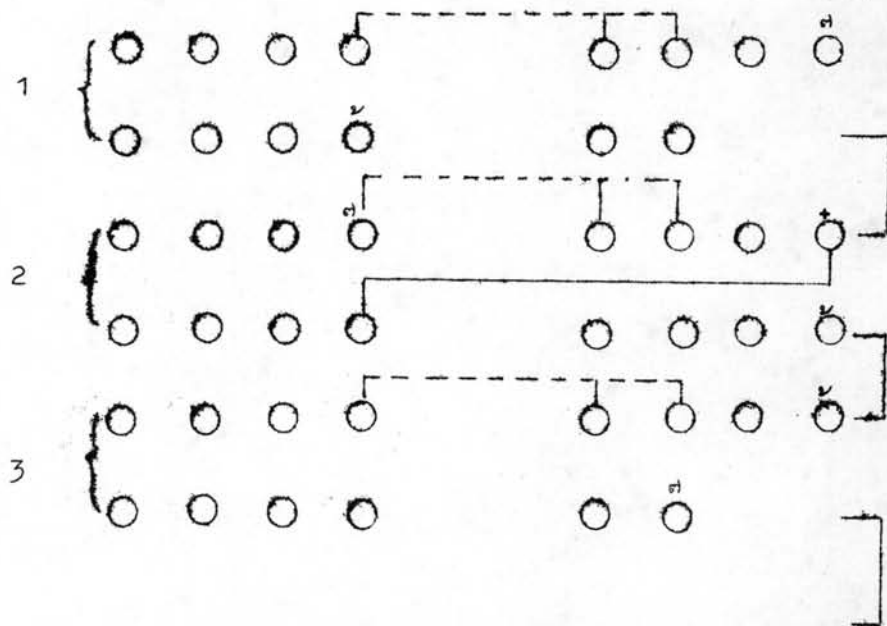
ตัวอย่างที่ 2

1	{	ซึ่งโคแดงแปง	แสงกำก่อนไก่อ
		หลอนนิคแดงโค	ในธรรม
2	{	ที่โคแดงคึก	นิคไปหนาหน้า
		เกินกว่าดวงธรรม	วินัยกล่าวห้าม

สรุปเกณฑ์กลางของควาบทคำเน็นเรื่อง

ควาบทคำเน็นเรื่องประกอบควาบทเล็ก 3 แบบ ซึ่งจะเรียงลำดับกันไป
ตั้งแต่ควาบทเล็กแบบ 1 ควาบทเล็กแบบ 2 และควาบทเล็กแบบ 3 มีฉันทลักษณ์ดังนี้

เนื่องจากความถี่เล็กแบบ 1 และความถี่เล็กแบบ 3 มีความคล้ายคลึงกันใน
เรื่องจำนวนคำในวรรค โดยเฉพาะวรรคสุดท้ายซึ่งมีจำนวนคำ 2 คำเท่ากัน แต่
ความถี่เล็กแบบ 2 มีจำนวนคำผิดไปจากความถี่เล็กแบบ 1 และแบบ 3 คือวรรคสุดท้าย
ของความถี่เล็กแบบ 2 มีจำนวนคำ 4 คำ ความถี่เล็กแบบ 2 จึงถือเป็นความถี่กลาง
ระหว่างความถี่เล็กแบบ 1 และความถี่เล็กแบบ 3

ในการเรียงลำดับความถี่เล็กทั้ง 3 แบบจะเรียงตามลำดับดังนี้

ความถี่เล็กแบบ 1

ความถี่เล็กแบบ 2

ความถี่เล็กแบบ 3

แต่บางครั้งคุณแต่งคำขอจะสลับความถี่เล็กทั้ง 3 แบบ แล้วเรียงลำดับดังนี้

ความถี่เล็กแบบ 1

ความถี่เล็กแบบ 2

ความถี่เล็กแบบ 3

ความถี่เล็กแบบ 2

ความถี่เล็กแบบ 3

ข้อน่าสังเกตในการสลับคำคือ ผู้แต่งยึดเอาความถี่เล็กแบบ 2 เป็นความ
ถี่กลางระหว่างความถี่เล็กแบบ 1 และแบบ 3 แต่ความถี่เล็กแบบ 1 และแบบ 3
มีลักษณะคล้ายคลึงกันจึงได้อธิบายไว้แล้ว เมื่อผู้แต่งแต่งมาถึงความถี่เล็กแบบ 3
ก็แต่งความถี่เล็กแบบ 2 ต่อ และจะตามด้วยความถี่เล็กแบบ 3 เสมอจากนั้นก็เรียงไป
ตามลำดับ คือความถี่เล็กแบบ 1, 2, 3 เช่นนี้ แต่การสลับคำนี้ ปรากฏในคำขอ
ไม่มากนัก

จำนวนคำและสัมผัส

ความทเล็กแบบ 1

- ก. จำนวนวรรค จำนวนคำและเสียงวรรคแยก
 ความทนี้ประกอบด้วยวรรคต่างๆ 4 วรรคดังนี้
 วรรคแรก นิยมใช้ 3-4 คำ แต่ส่วนมากใช้ 4 คำ คำท้าววรรคนิยม
 เสียงจัตวา
 วรรคที่สอง นิยมใช้ 4 คำ คำท้าววรรคเป็นเสียงตรี
 วรรคที่สาม นิยมใช้ 3-4 คำ ถ้าใช้ 3 คำที่ 3 เป็นเสียงโท ถ้าใช้ 4 คำ
 คำที่ 4 เป็นเสียงโท และคำก่อนคำโต้นิยมใช้คำที่มีเสียง
 เอก
 วรรคที่สี่ นิยมใช้ 2 คำ คำท้าววรรคเป็นเสียงสามัญ

ข. สัมผัส

สัมผัสไม่บังคับ

คำท้าววรรคแรกสัมผัสกับคำที่ 1 หรือ 2 ของวรรคที่สอง

ความทเล็กแบบ 2

- ก. จำนวนวรรค จำนวนคำและเสียงวรรคแยก
 ความทนี้ประกอบด้วยวรรคต่างๆ 4 วรรคดังนี้
 วรรคแรก นิยมใช้ 3-4 คำ แต่ส่วนมากใช้ 4 คำ คำท้าววรรคเป็น
 เสียงตรี
 วรรคที่สอง นิยมใช้ 4 คำ คำท้าววรรคเป็นเสียงจัตวา
 วรรคที่สาม นิยมใช้ 4 คำ คำท้าววรรคเป็นเสียงสามัญ
 วรรคที่สี่ นิยมใช้ 4 คำ คำที่ 3 นิยมเสียงเอก คำที่ 4 เป็นเสียงโท

ข. สัมผัส

สัมผัสระหว่างบท คำท้ายบทของควาบทเล็กแบบ 1 สัมผัสกับคำท่ายวรรคที่สอง
ของควาบทเล็กแบบ 2

สัมผัสบังคับ คำท่ายวรรคที่สอง สัมผัสกับคำท่ายวรรคที่สาม

สัมผัสไม่บังคับ คำท่ายวรรคแรก สัมผัสกับคำที่ 1 หรือ 2 ของวรรคที่สอง

สิ่งระ วรรณสัย³ ได้เขียนหลักเกณฑ์การแต่งควาบทเล็กแบบ 2 นี้ว่า
คำที่สามในวรรคที่สี่บังคับเสียงเอก แต่ผู้วิจัยได้พบว่าตำแหน่งคำนี้ใช้เสียงเอกไม่
สม่ำเสมอ ส่วนมากใช้เสียงเอกจริง แต่ก็มีใช้เสียงอื่นคือ เสียงสามัญ เสียงโท
เสียงตรี และเสียงจัตวา จึงไม่อาจสรุปได้ว่าตำแหน่งนี้บังคับเสียงเอก เพียงแต่
นิยมเสียงเอกมากเท่านั้น

ควาบทเล็กแบบ 3

ก. จำนวนวรรค จำนวนคำ และเสียงวรรณยุกต์

ควาบทเล็กแบบ 3 ประกอบด้วยวรรคต่างๆ 4 วรรค ดังนี้
วรรคแรก นิยมใช้ 3-4 คำ ส่วนมากใช้ 4 คำ คำท่ายวรรคนิยมเสียง
จัตวา

วรรคที่สอง นิยมใช้ 4 คำ คำท่ายวรรคเป็นเสียงโท

วรรคที่สาม นิยมใช้ 3-4 คำ

วรรคที่สี่ นิยมใช้ 2 คำ คำท่ายวรรคเป็นเสียงตรี

³ สิ่งระ วรรณสัย , เรื่องเดียวกัน, หน้า 47

ข. สัมผัส

สัมผัสระหว่างบท คำท้ายบทของคาวบทย่อยแบบ 2 สัมผัสกับคำท้ายวรรคที่สองของ
คาวบทย่อยแบบ 3

สัมผัสไม่บังคับ คำท้ายวรรคแรก สัมผัสกับคำที่ 1 หรือ 2 ของวรรคที่สอง

การลงท่ายตอนของคาวขอ

ในการแต่งคาวขอเรื่องหนึ่งๆจะแบ่งเนื้อเรื่องเป็นหลายตอน แต่ละตอนจะ
ประกอบด้วยคำประพันธ์ 2 แบบคือ คาวบทย่อย 1 บท และคาวบทย่อยจำนวน
หลายบท เมื่อจะจบตอนหนึ่งก็มีการลงท่าย ประคอง นิมมานเหมินท์⁴ ได้
กล่าวถึงฉันทลักษณ์ของการลงท่ายคาวไวว่า มีแบบการแต่งดังนี้

○○○○   ○○○○^๑   ○○○○^๑   ○○
○○○○   ○○○○^๑   ○○   ○○○○   ○○○○

แต่ผู้วิจัยเห็นว่าการลงท่ายตอนของคาวขอนั้นไม่มีฉันทลักษณ์แน่นอน คาวขอ
แต่ละเรื่องลงท่ายไม่เหมือนกัน จึงจะยกตัวอย่างการลงท่ายตอนของคาวขอที่มี
การลงท่ายผิดแผกกันไปดังนี้

⁴ ประคอง นิมมานเหมินท์, "ลักษณะวรรคกรรมภาคเหนือ" วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า 188

เจ้าสุวัตร

ยอคลี^ลเนหา
บท^นว่าควางลง

○ ○ ○ ○
○ ○ ○ ○ ○

กอย^รฟ้ง⁺ปุ่น^ล
กอนแล

○ ○ ○ ○
○ ○

วงศ์สุวรรณ

แม^ลสีมอยคำ
ฉี⁺มาร^ตวิหยา^บจา
ไป^ลอยู่^ลป่า^ลคง^ลใหญ่^ลแหล

○ ○ ○ ○
○ ○ ○ ○ ○
○ ○ ○ ○ ○

กอย^รฟ้ง^ลบท^นหน้า
จิก^ลลัก^ลเอา^ลนาง^ลหน่อ^ลฟ้า

○ ○ ○ ○
○ ○ ○ ○ ○ ○ ○

สุวรรณะทอยสังข์

ปะ^ลริ^ลโย^ลसान
บท^นสี^ลน^ลหาก^ลสุด^ลควา^ลม

○ ○ ○ ○
○ ○ ○ ○ ○ ○

นิ^ลทาน^ลควา^ลดอย
กอน^ลแหล^ลนาย^ลเหย

○ ○ ○ ○
○ ○ ○ ○

เท่าที่โดยกตัวอย่างการลงท้ายตอนของควาขอมานี้ จะเห็นได้ว่าการลงท้าย
 ตอนของควาขอไม่มีฉันทลักษณ์บังคับ ในตอนท้ายมักจะจบว่า กอนแหล หรือ
 กอนแหลนายเหย (กอนแล่นายเอย) คำว่ากอนแหลนี้ นักแต่งควาขอคงได้มาจาก
 ธรรมคาวนั้นเอง เพราะธรรมคาวมักจะจบตอนด้วยคำว่า กอนแล อีกประการหนึ่ง
 ที่นักแต่งควาขอได้หยิบยืมมาจากธรรมคาวคือเครื่องหมาย ที่ใช้เมื่อจบตอน

อย่างไรก็ตาม หลักเกณฑ์การแต่งควาขอที่นักแต่งควาขอยึดถือเป็นหลัก ก็มี
 เหมือนกัน ดังปรากฏหลักเกณฑ์นั้นในควาขอเรื่องมูลละกิติ บทหนึ่งว่า

กันวามคัย	ที่สามตัวเหลียว
และเจ็ดตัวเตียว	บาทหลังบาทหน้า
แมนชาคใจความ	พระธรรมแกวกลา
กลาวนิคในธรรม	ทานไท
ก็ขอสุมา	ควยเตียนดอกไม้
ลคโทษชา	นานา

หลักเกณฑ์นั้นคือ :: สามตัวเหลียว เจ็ดตัวเตียว บาทหลังบาทหน้า ::

ซึ่งก็ไม่ได้บอกอะไรไว้ชัดเจนว่าควรจะมีจำนวนวรรค จำนวนคำ สัมผัสและเสียงวรรณยุกต์
 เป็นอย่างไร